

ИГОР РОСОХОВАТСКИ КАКЪВ ЩЕ СЕ ЗАВЪРНЕШ?

Част 0 от „Сихоми“

Превод от руски: Цвета Христова, 1967

chitanka.info

Не, поразиха я не думите му — момиченцето не можеше да си припомни точно думите; като че я попита защо плаче. Но гласът... Той съвсем не звучеше като другите... И толкова ласкав, че тя заплака по-силно. Като през мокро стъкло забеляза загрижената му усмивка. На момиченцето се стори, че я бе виждало вече, много отдавна. Само че не можеше да си спомни...

— Да не те е огорчил някой?

Момиченцето поклати отрицателно глава. Той бързо добави:

— Нямам намерение да се бъркам в твоите работи. Просто ми бе скучно да се разхождам сам. А изведнъж гледам: ти вървиш и плачеш...

Момиченцето недоверчиво се усмихна. Мокрото стъкло пред очите му почна да се прояснява.

Тя си спомни какво ѝ каза учителят: „Вита Лешчук, ти си виновна и си длъжна да се извиниш на Коля.“ Тогава тя упорито ухапа устна и замълча. „В такъв случай, няма да отидеш на екскурзия. Ще си поседиш в къщи, ще поразмислиш.“ Нима можеше да му разправи истината. Вита Лешчук не е доносница. Нека я накажат.

— Слушай, момиченце, аз знам, че ти не си виновна, а Коля.

„Знае? Но откъде?“

— В други ден отлитам за един ден в Прага. Искаш ли да дойдеш с мен?

Момиченцето трепна, спря се. Тъничко и лекичко, с пухкава косица, то сега толкова приличаше на глухарче, че ти се искаше да го закриеш от вятъра.

„Вдруги ден нашият клас отлита за Прага, а мен няма да ме вземат...“

Вита вдигна глава и внимателно погледна непознатия. Беше висок, с неестествено широки рамене, надвиснали като два каменни блока. Може би затова леко се прегърбваше. На триъгълното му лице с мощно изпъкнало чело всичко е ъгловато, рязко. А очите добри и тревожни.

— Да те изпратя ли? — Бързо добави: — Че сам ми е скучно.

Вита мълчеше и той пак я заприказва:

— Ще ти разправа историята си — може би ще поискаш да ми помогнеш...

Момиченцето не можа да устои.

— Добре, разказвайте.

Тя тръгна бавно, като покровителствено поглеждаше непознатия. Той вървеше до нея и се мъчеше да изравни крачките си с нейните.

— Виждаш ли, в Прага ще имам много работа. За един ден сам няма да успея да свърша всичко. А ако се съ согласиш да полетиш с мен и да изпълниш задачата ми във фабриката за детски играчки, с останалото ще се справя. Е, съгласна ли си?

— Трябва да поискам разрешение от мама и баба — каза Вита и непознатият кой знае защо се зарадва:

— Разбира се. Тогава да вървим по-скоро.

— Аз живея наблизко.

Тя почувствува такова доверие към спътника си, че пред ескалатора му подаде ръка. Тук беше много оживено. Непознатият така стисна ръката ѝ, че момиченцето извика.

— Извинявай, Вита.

„Откъде знае името ми? Защо нищо не говори за себе си? Как ли се казва?“

— Време е да се запознаем — веднага произнесе той. — Казвам се Валерий Павлович. По професия съм биофизик. Сега съм в отпуска. Но тя скоро свършва.

Известно време пътуваха мълчаливо. И всеки път, когато се прехвърляха от един ескалатор на друг, Валерий Павлович хващаше Вита за ръка. Пръстите му бяха сухи и горещи, като че е болен и има висока температура.

Когато стигнаха до Витината къща и вратата автоматически се отвори, Валерий Павлович за миг се спря на прага, сякаш не се решаваше да влезе...

2

Посрещна ги майката на Вита — малка кръглолика жена със също такава, като на дъщерята, пухкава коса. Тя изумено впери очи в непознатия.

Жената се вгледа във Валерий Павлович и започна да ѝ се струва, че го е виждала. Но кога? Къде?

3

— Ксана Вадимовна — представи се жената.

— Валерий Павлович — И веднага сведе очи.

„Къде съм го виждала?“ — мъчеше се да си спомни жената. Отначало ѝ се стори, че е някой от колегите на мъжа ѝ. Но тогава щеше да го познава, тя помнеше всеки, който бе имал някакво отношение към Антон, към нейния Ант. Напрягаше усилено паметта си, но нищо не можа да си спомни. А когато се успокои, от паметта ѝ леко сам изплува споменът. Фоайе на театър. Изложба на картини от млади художници. Тя дърпа мъжа си за ръка: „Ант, да вървим! Третият звънец!“ А той не може да откъсне очи от картината, нарисувана в ярки тонове. На тъмен фон изпква лице със заострени черти, яростно устремени напред. Ант ѝ каза тогава: „Ето какъв бих искал да бъда.“ Жената погледна отстрани пълното му добродушно лице, с леко издута устна и се усмихна: „Момче!“ А сега пред нея е същият онзи портрет, но оживял.

„Може художникът да е рисувал именно този човек! Невероятно...“

— Мамо, Валерий Павлович ме покани да отида с него в Прага — побърза да съобщи момиченцето. — Той отлита в същия ден, когато отлита и нашият клас.

— Значи, там ще се видите — каза Ксана Вадимовна, без да се замисля върху думите на дъщеря си. Тя гледаше гостенина и мислеше: „Като че е слязъл от портрета. Това лице... Вече няма да го забравя. Чак сега, струва ми се, разбирам какво бе намерил в него Ант. Но то е твърде подвижно, изражението така бързо се мени, че е невъзможно да го уловиш...“

— Мамо! — нетърпеливо напомни за себе си момиченцето. — Мен няма да ме вземат на екскурзията, ако не се извиня на Коля.

— Какво се е случило?

— Аз го ударих.

— И не искаш да се извиниш?

— За нищо на света. Той каза, че героите са глупаци, а страхливците — умни. И че ги наричат по-иначе, защото така е изгодно на другите.

— Трябваше да му обясниш — Ксана Вадимовна се опитваше да успокои дъщеря си.

— На кого? На Колка? — момиченцето каза това така изразително, че майката неволно се усмихна, а после смръщи вежди, за да покаже, че осъжда дъщеря си.

— Нещастен човек е вашият Коля. Животът му ще бъде неинтересен, ако не се промени — продума влязлата от другата стая възрастна, но още запазена жена с цигански очи. Късата ѝ черна коса беше така вчесана, че изглеждаше разчорлена.

— Аз съм Витината баба — каза тя на гостенина и пак се обърна към Вита: — Достатъчно е било само да му се присмееш.

Тя многозначително кимна на гостенина, показвайки, че зад всичко това се крие нещо недоизказано. Но Ксана Вадимовна нетактично запитва:

— Ти заради баща си ли го направи?

Момиченцето се напрегна като струна.

— Майка ти е права. В такива случаи е по-добре да не намесваме личните си чувства — побърза да каже Валерий Павлович, може би за да обясни на момиченцето, а може би за да помогне на Ксана Вадимовна.

Вита демонстративно обърна гръб на гостенина.

— Ето, виждаш ли, дъще... — опита се да започне ново настъпление Ксана Вадимовна, но Вита решително тръсна глава.

— Няма да му се извиня. За нищо на света!

— И не бива — неочаквано я подкрепи бабата. — Това, което ти казахме, се отнася за в бъдеще.

Ксана Вадимовна вдигна рамене и излезе от стаята.

Вита крадешком погледна гостенина: как ли ще реагира? Все пак на нея много, много ѝ се искаше да отиде в Прага. Гостенинът седеше в креслото, прегърбен, навел глава. Но Вита видя, че очите му се усмихват.

— Заповядайте на масата! — покани ги Ксана Вадимовна.

Преминаха в столовата, където на пултовете пред всяко кресло светеха лампичките на синтезаторите.

— Аз вече вложих програмата. Надявам се, ще оцените новото ми меню — каза Ксана Вадимовна на гостенина.

— Благодаря, но аз не искам да ям — продума кой знае защо смутено гостенинът.

И преди Валерий Павлович да се опомни, пред него се появи чиния със салата. Люкът на синтезатора остана отворен, значи сега щеше да се появи още едно ядене. Но в този миг дългият пръст на гостенина натисна стоп-копчето. Индикаторът угасна. Ксана Вадимовна се обърна удивена към Валерий Павлович. А той някак много безпомощно разпери ръце и продума:

— Но аз съвсем не искам да ям...

Бабата, като не откъсваше от него живите си като въглени очи, смръщи вежди. По лицето ѝ се виждаше, че напрегнато мисли.

Валерий Павлович плъзна погледа си по нея. „Трябва да ѝ помогна. Май че това е най-добрият изход за всички ни.“ И той ѝ подсказа мислено: „Да, не грешаш. Именно за това ви изглеждам странен, именно за това не се нуждая от храна.“

— Извинете — обърна се бабата към гостенина, после каза на Ксана: — Може ли да дойдеш за минутка? Трябва да ми помогнеш...

Жените влязоха в другата стая и там бабата с упрек заговори:

— Не го закачай. Още ли не си разбрала?

— Какво да съм разбрала?

— Не забеляза ли нещо необикновено в него?

Ксана Вадимовна вдигна недоумяващо рамене. Жестът ѝ означаваше: винаги все нещо измисляш...

Бабата я изгледа дълго, поклати глава: „И как ли сте се разбирали с Антон, като сте толкова различни?“ В паметта ѝ тоз час изплува синът ѝ. Щом го повикаше тихичко — той винаги идваше и тя можеше да си приказва с него. Но сега не бе го викала, а той все пак дойде. Може би някой друг не би видял в това нищо удивително, но майката разбираше: нещо се е случило. А какво може да се е случило, когато Антон загина преди три години? Значи, трябва още нещо да се случи...

Тя с тревога си помисли за Вита. Бива ли да я пуснат да замине с него... В гласа ѝ прозвуча раздражение, когато каза на снаха си:

— Нима не се досети, че той е синтехомо, сихом. Така, май, че ги нарекоха. Нали наскоро видяхме такива същества по телевизията. Казваха: „Това е крачка в бъдещето на човечеството, велик експеримент“ и още нещо...

Ксана Вадимовна си спомни, ядоса се на себе си: как веднага не позна? Това мощно чело, тия плещи-канари, в които навярно са скрити някакви допълнителни органи. Човек синтезиран в лаборатория.

Сврѣхчовек — по възможностите си. И все пак и тогава, и сега тя гледаше на сихома по-скоро като на машина, отколкото като на човек. Чела бе, че това са предразсъдъци, подобни на расовите, глупаво човешко високомерие, с ума си го разбираше, а със сърцето си не можеше да го приеме. Бе се възмутила, когато чу, че много от първите сихоми ще станат лекари. Помисли си: „Кой ли човек ще се съгласи да го изследва сихом? Ами ако сихомът реши, че слабото създание не е достойно да живее? Горките сихоми — отначало няма да им е лесно да си намерят пациенти...“

И изведнѣж — сихом ѝ идва на гости!

Разбира се, че не му е нужна храна — нали се зарежда с енергия чрез слънчеви батерии и още някакви си там устройства, събира я и я трупа в органите-акумулатори. Но за какво ли сме му потрябвали?

Тръпки я побиха като се сети: той иска Вита да замине с него за Прага. Може би има намерение да я изследва като опитно животно.

— Никѣде няма да пусна Вита с него! — решително каза Ксана Вадимовна.

— Но какви основания имаме да не му вярваме? Пѣк и детето ще наскѣрбим — отвърна свекѣрвата. И в същото време си помисли: „Може би така е по-добре“.

— Винаги обичате да възразявате, мамо — с упрек продума Ксана Вадимовна. Свекѣрвата нищо не отвърна. „Разбира се, ако не я пуснем, ще сме по-спокойни. Но защо да лишим Вита от това удоволствие?“

Върнаха се в столовата, като се преструваха, че нищо не се е случило.

„Дали не е забелязал нещо — помисли си по-възрастната от жените и си припомни: сихомите имат телепатоусилватели. Те възприемат психическото състояние на мозѣка и свободно четат мисли. Сихомите могат да разговарят помежду си на огромни разстояния посредством телепатията. Значи Валерий Павлович знае какво са приказвали и какво мислят. Но защо в такъв случай не им бе внушил мислите, необходими му да осъществи намеренията си?“

Тя вече не беше така уверена, че решението им е правилно. Свекѣрвата дори се изплаши: ами ако той ми внушава това съмнение? Погледна гостенина, очаквайки да срещне жесток, зѣл поглед. И беше готова да се хвърли в боя с всичката жар и ожесточение. Но Валерий

Павлович не гледаше към нея, а към Вита. Острите черти на лицето му се бяха смекчили. И макар че около усмихващите се очи не се събираха бръчици, лицето му сега не изглеждаше толкова странно.

Той гледаше момиченцето-глухарче и ѝ се усмихваше. И момиченцето му отвърщаше със същото.

3

— Ти си вече голяма, трябва сама да разбереш — започна Ксана Вадимовна след като си отиде гостенинът. И Вита всичко разбра.

Тя погледна умоляващо баба си. Но бабата извърна глава към прозореца, като си даваше вид, че разглежда внимателно нещо навън.

— Мамо! — с упрек извика Вита. — Защо не ми разрешаваш? Какво не ти харесва у него?

Ксана Вадимовна се смути:

— Той не е човек, детето ми, а сихом. Спомняш ли си, показваха ги по телевизията?

— И какво от това? — запита момиченцето с такъв вид, сякаш отдавна знаеше това и не му придаваше никакво значение.

— Не се знае с каква цел те кани — помъчи се да обясни забраната си Ксана Вадимовна, но Вита дори плесна възмутено с ръце.

— Мамо, помниш ли? Веднъж ти разправях, че някои наши момичета смятат сихомите за опасни. Ти тогава ми обясни, че те повтарят думите на глупави и назадничави хора. А сега сама говориш като тях...

„Тя се изчерви, изглежда, срамува се за мен“ — помисли си Ксана Вадимовна и помоли с очи свекърва си да я подкрепи.

И свекървата побърза да ѝ се притече на помощ:

— Все пак той не е човек, Вита. И ние не можем да проникнем в замислите му.

— Той е добър — убедено каза момиченцето. — И не мога да разбера защо се нахвърляте върху него? Ако беше жив татко...

Устните ѝ се изкривиха и брадичката ѝ затрепери. А очите гледаха предизвикателно. И неволно Ксана Вадимовна си припомни портрета, който така се бе харесал на покойния ѝ мъж. А сега съществува, слязло сякаш от портрета, се бе понаравило на дъщеря ѝ. Случайно ли е това?

— С гравилет ли ще летим? — попита Вита и побърза да добави:
— Летяла съм вече с всички атмосфероапарати, освен с гравилет.

— А на ръце носили ли са те? — запита Валерий Павлович.

Миглите ѝ напрегнато се приповдигнаха, като крила на птица, готова да литне, при най-малкия шум.

— Когато беше жив татко...

Но още преди да бе чул отговора, сихомът разбра, че ѝ е причинил болка.

— Аз ще те нося на ръце до Прага — каза той.

— Добре — съгласи се Вита.

Отначало тя помисли, че това е някаква игра, а после си припомни какво бе разправял учителят им за сихомите. Никога не бе мислила, че някой друг освен баща ѝ може да има толкова нежна и силна ръка. Валерий Павлович вдигна предпазливо момиченцето, както се вдига глухарче. Нејде от раменете на сихома бликнаха две струи, обгръщайки и него, и Вита с прозрачна еластична обвивка. Момиченцето видя как започна да се отдалечава зелената Земя, как насреща им, приличащи на ято жерави, се носят върволици перести облаци. Тя си представи как сихомът лети тук сам, врязвайки се в облаци и те го покриват със същата студена бяла мъгла. Стана ѝ мъчно за сихома. „Толкова могъщ и толкова самотен“. И тя каза:

— Много, много ви благодаря. Без вас никога не бих могла така да летя.

Тя усети приятна топлина на главата си, като че ли някой галеше с ръка косата ѝ.

Под тях прелитаха планински вериги, забулени в мъгла и само тебеширените им върхове като маски надзъртаха през нея.

— Като в приказка — каза момиченцето и по гласа ѝ той схвана, че е готова винаги с радост да посреща всякакви чудеса.

— А в Космоса бихте ли могли така да полетите? — запита тя.

— Мога — отвърна сихомът.

— А какво друго необикновено можете?

Той се усмихна и се замисли.

Вита реши да помогне на Валерий Павлович.

— А можете ли да се гмурнете чак до морското дъно?

— Да.

Той мислеше едновременно за момиченцето, за майка ѝ, за бабата, за себе си, за това, което му предстоеше:

„Аз я нося на ръцете си но на мен тя ми е по-нужна, отколкото аз на нея. Даже създателите ми не са се досещали, колко ще ми бъде нужна“.

„На тях им е най-тежко. Какво ли правят сега? Как ли се безпокоят, в какви ли престъпни замисли ме подозират! А всъщност тепърва им предстои да узнаят истината...“

„Не е нужно никакво ускорение. Скоростта възниква изведнъж, като сноп светлина. Само така може да се прескочи бариера“.

„Хората винаги се движат през бариери. Това, че живеят, е вече преодоляване на бариера. И особено, че съумяха да ни създадат нас — това е може би най-голямата бариера, която те са преодолели. А нас тепърва ни очакват бариери. Но на нас ни е по-леко, отколкото на тях, макар че ние се мъчим да им помогнем, да поддържаме с рамо товара им. Те ни дадоха онова, от което сами са били лишени: всемогъщество и безсмъртие, а ние на тях — само надежда. И сега това момиченце ми дава нежността си и възторга си, а какво му давам в замяна аз? И дали на него му е нужно това, което мога да му дам аз?“

Отговора трябваше да даде момиченцето.

— А можете ли да проникнете във времето? Учителят ни разправяше... Знаете ли, аз също бих могла, ако имах такива органи. И най-напред бих се върнала в миналото, преди около четири години...

Той разбра: тя му откриваше най-съкровената си тайна. Тя казва неопределено „преди около четири години“, но мисли: „точно преди четири години“. Тогава е бил жив баща ѝ.

Сихомът почувствува, как вълнението му нараства и му пречи да мисли. Той можеше да дешифрира състоянието си, да долови всичките нюанси, следи се в един поток, мощен, недостъпен за обикновения човек, който има стотици пъти по-малко съединителни линии и чувствата му са стотици пъти по-бедни. Такъв порив би го сломил, както бурята прекършва сухо дърво. Но сихомът не дешифрира потока. Той включи стимулатора на волята и му се стори, че чува как стихва в мозъка му страшният вой.

— Познайте какво е това.

Ръцете на момиченцето сочеха надолу, към зелената четина на гората.

Той понечи да каже „гора“, но навреме забеляза загадъчния блясък в очите ѝ и произнесе полушепнешком:

— Зелен звяр-страшилище.

Тя го погледна с възторг и удивление, сякаш казваше: вие сте толкова досетлив, като че ли съвсем не сте възрастен. С вас ми е интересно да разговарям. И попита:

— А лош ли е?

— Не, само се преструва. Всъщност той е много добър.

— Вярно — потвърди тя и за първи път го погледна не покровителствено и с възхищение, а така както се гледа равен, приятел.

— Гледай, ето я и Прага на хоризонта.

Там, накъдето той сочеше, лежеше диамантена подкова. Блестяха новите райони на лабораториите. Когато приближиха, видяха, че подковата се състои от две части — надземна и въздушна. Повечето здания-лаборатории се рееха в небето, издигнати на триста-петстотин метра. Тук имаше всички геометрични фигури: здания ромбове и сфери, кубове и триъгълници. Срещнаха няколко души, които прелитаха от лаборатория към лаборатория. Някой им махна с ръка и дълго гледа подире им.

А долу вече се простираше старата Прага-музей с шпилът на староместкото кметство и украсените с резба островръхи кули на катедралата в Храдчани. Сихомът с Вита се приземиха на площада, точно пред кметството.

— Сега ще забие старинният часовник и ти ще видиш апостолите — каза сихомът.

По настояване на Вита гледаха апостолите два пъти, а после минаха по Карловия мост над сънената Валтава. При всяка статуя момиченцето се спираше и най-сетне заключи:

— Някога повече са обичали куклите.

— Да — сериозно каза сихомът. — Тогава възрастните също са играели на кукли.

Спряха пред знаменитата фабрика за играчки и сихомът каза:

— Сега ти ще разгледаш фабриката, а аз ще изляза за малко и ще се върна да те взема.

Сихомът се върна по-рано, отколкото предполагаше, макар че органът-часовник в мозъка му показваше, че използва нерационално времето си. Сихомът се опитваше да се оправдае пред себе си. Мислеше за Вита, припомняше си как го питаше: „А можете ли?...“ Във фабриката ще ѝ предложат да си избере играчка.

Отправиха го към главния конструктор на играчките — весел, строен човек, облечен в спортен костюм. Той седеше на малко столче за посетители, а в неговото дълбоко старинно кресло уютно се бе разположила Вита.

— Отгатнете какъв подарък си избрах — предложи тя на Валерий Павлович и заговорнически намигна на главния конструктор.

— Трудно — каза сихомът и се помъчи да смръщи чело, но не му се отдаде — кожата от пластичен белтък не се събираше на бръчки. — Може би ти ще ми помогнеш?

И без да дочака отговора ѝ запита:

— От старите или от новите?

— От новите — очите ѝ казаха: „Какъв си хитър“.

— Машина или същество?

— Същество.

„Не съм сбъркал“ — мислеше си Валерий Павлович, като си припомни куклата-сихом, най-новата играчка на Пражката фабрика. Куклата можеше сама да ходи, казваше няколко думи, пееше. В челото ѝ бе монтиран малък прожектор, прикрит с щит.

— Това същество прилича ли на мен?

— Мъничко — лукаво каза момиченцето.

— Може би кукла-сихом? — каза бавно той, сякаш размишляваше.

— Ето че не отгатнахте!

Вита отвори кутията. Там имаше две чешки кукли — татко Шпейбъл и Гурвинек.

— Но ти нали каза, че играчката е от новите?

— Казах истината: татко Шпейбъл свири, а Гурвинек танцува. По-рано такива не е имало.

Сихомът и Вита се сбoguваха с главния конструктор. Излязоха от кабинета му, минаха през изложбената зала.

На изхода сихомът се спря и запита Вита:

— А не искаш ли и онази кукла, за която ти споменах?

Момиченцето отрицателно поклати глава.

— Не искаш ли да си спомняш за мен?

— А какво общо има това с оная кукла?

— Тя прилича на мен.

— Не — каза момиченцето. — Куклата си е кукла. А вие — сте си вие.

Подскачайки тя затича към вратата.

— Не така, Винтик, ще паднеш!

Момиченцето замря, притисна се към вратата. Той бе казал: „Винтик“. Но така наричаше само един човек — татко ѝ. Какво е това?

Сихомът отиде при нея, сложи ръка на рамото ѝ, притисна я към себе си.

Така прегърнати те излязоха — гигантът с масивните рамене и момиченцето — глухарче. Въпросите напиреха в главата на Вита, блъскаха се като птици, но тя нищо не попита.

Минаха по старинната крайбрежна улица над Валтава и Вита се стараеше да не настъпва голямата сянка на сихома. Листата шумоляха под краката им като пожълтяла хартия, като късчета от нечий писма, не стигнали до адреса.

Ето го и Вацлавският площад. Сихомът обясняваше нещо на момиченцето, разправяше му за крал Вацлав, но тя не го слушаше, заета със своите мисли. Внезапно вдигна глава и попита гледайки го в очите:

— Кога свършва отпуската ви?

— След два дена — той разбра накъде клони и каза, като се мъчеше гласът му да звучи колкото се може по-твърдо: — Аз и после ще идвам при теб.

— Честна мъжка дума?

Тя изпитателно го гледаше — сериозна, мъничка женичка, която не прощава лъжата. И тя му довери нещо, което не бе споделяла с никого досега:

— Татко винаги изпълняваше това, което казваше. Но веднъж... когато отиваше на Опита, той обеща да се върне...

Тя извърна глава.

— Не искам да мислите, че съм ревла, но другите си имат татко...

Той се боеше да я погледне в очите, знаеше какви са сега. А момиченцето с всички сили се притисна към него и промълви:

— Той обеща да се върне.

Сихомът почувствува, че вече с никакви превключвания на стимулатора на волята не ще успее да удържи буцата, напиреща в гърлото му. Сякаш нещо се бе счупило в него, някаква незаменима част — и третата, и четвъртата сигнална системи и дори системата за висш контрол бяха безсилни. За миг той пак стана такъв, какъвто беше някога отдавна, преди смъртта — обикновен слаб човек. От устните му се отрони:

— Аз удържах думата си, Винтик.

— Татко...

— После ще ти обясня...

— Татко!...

Силният полъх на вятъра разроши косата на момиченцето, изду рокличката ѝ като балон. Пухкавата коса гъделичкаше устните на сихома. Той искаше нещо да обясни на момиченцето, но си помисли: „Тя не ще разбере. Пък и аз сам не бих могъл да определя колко в мене е от Ант и колко е новото. Дали ѝ казах истината?“

6

— Ант — прошепна жената.

Той извърна към нея лице и тя видя, че в очите му няма и следа от сън.

— Ти не си спал цялата нощ?

— На мен не ми е нужен сън. Нали аз не се уморявам.

„Какво е останало у него от онзи, когото обичах?“ — мислеше си жената. Каза съвсем друго.

— Ти ми изглеждаш като някакво висше същество, като някакъв древен бог.

Сихомът се усмихна и тя се убеди, че Вита не се е излъгала: усмивката беше на предишния Ант.

— Ако това ти е приятно, тогава всичко е наред.

„И думите са на предишния Ант...“

Той добави:

— Нали мечтаех да стана такъв.

„Какво е останало у него от онзи, когото обичах?“

Тя погали топлото му рамо — рамото на онзи Ант никога не бе толкова топло, каза:

— Струва ми се, че хем си ти, хем не си ти...

И най-сетне се реши:

— Какво е останало у теб от предишния?

— Ти току-що сама отговори на този въпрос.

Той знаеше, че ѝ е тежко: във връщането му тя вижда някакво кощунство. И тя, и майка му — двете се измъчват, опитват се да намерят отговор на въпроси, които не бива да задават. И само Вита веднага радостно го прие такъв, какъвто си е: за нея е важно, че той се върна.

Сихомът направи това, което си бе забранил от самото начало: включи телепатоусилвателя и веднага го изключи. После каза, отговаряйки на недоизказаната мисъл на Ксана.

— Можех да се върна и точно такъв, какъвто бях преди смъртта. Нали ми предстоеше да извърша много опасен опит и записаха организма ми на фиоленти. За тях по-просто би било да го възстановят по матрицата.

— Тогава защо...

— Когато дойдох на себе си, стори ми се, че спя. После чух познат глас. Професор Ив Кун ме викаше. Аз исках да обърна глава, но не можех, исках да погледна Ив — пак не можех. Ив говореше: „Ант, чуваш ли ме? Отговори!“ Отвърнах му, че чувам, но не виждам. И той каза: „Сега ще ти обясня. Ти загина. И Олег също. Спомни си“. Аз отново видях как Ол премести лоста — и блесна светкавица... „Спомни ли си?“ — „Да“ — отвърнах аз. Ив ми разказа, че започнали да ме възстановяват. Първият етап. Оказа се, че за сега аз съм само модел от мозъка на Ант, създаден в изчислителна машина. Ив каза: „Ти имаш органи на говора и слуха, но още нямаш зрение. И преди да пристъпим към втория етап, искам да те попитам...“ Аз вече знаех какво ще ме пита. Още когато създадох първия сихом, аз се бях изказал достатъчно определено. И по-късно неведнъж сме говорили. И той знаеше какъв бих искал да бъда. Той просто уточняваше, не съм ли променил желанието си...

Ксана се бе повдигнала и опряла на лакът внимателно наблюдаваше лицето му, което сега не ѝ изглеждаше чуждо.

„Какво се чудя? Той винаги си е бил такъв — мислеше си тя. — Ние никога не сме се разбирали много добре. Това, което на мен и на другите им се струваше кощунство, за него беше нещо обикновено и ясно. Ще го разбере ли някога?“ Тя запита, макар и да знаеше предварително, че пак не ще го разбере:

— Но защо искаше да станеш такъв, а не предишния?

„Не мога да ѝ кажа — помисли си той. — Това би я оскърбило и натъжило и не само нея, но и всеки човек като нея.“

— Трябваше отново да направя Опита. А в предишния си облик не бих могъл да го извърша. Не биха ми достигнали нито обем на паметта, нито бързина на мисленето и реакциите, нито органи на защита и контрол. Имах само две сигнални системи, а сега имам пет. И освен това система за Висш контрол.

Сихомът си спомни как веднъж, отдавна, когато беше човек, на спътника загиваше приятелят му, притиснат от парче от радиотелескоп, а той не можеше да му се притече на помощ, не можеше дори ръцете си да помръдне. От носа му течеше кръв, в главата му сякаш скърцаха воденични камъни, които смилаха паметта му. Той проклинаше слабостта си и това дяволско вихрово въртене, появило се по неизвестна причина. През скърцането на воденичните камъни се чуваше вик: „Помогни!“ После стихна...

Сихомът погали Ксана по косата, по бузата, по шията... Пръстите му усетиха бръчките. Спомни си как тя винаги панически сее бояла от старостта, взе ръката на Ксана и внимателно я стисна.

— За какво мислиш? — запита го тя.

Той мислеше:

„И тя пита защо съм решил да стана друг. Цялата беда е, че не може да ѝ се обясни — трябва тя сама да го почувствува. А това е почти невъзможно. Разбира се, аз бих могъл да включа усилвателите и да ѝ го внуша. Но нали се зарекох в отношенията си с хората да не използвам тези преимущества. И така е правилно. С тях аз трябва да бъда човек — нито повече, нито по-малко.“

„Майка ми навярно е станала вече. Ще разбере ли тя? Някога аз ѝ разправях, че възможностите на човешкия организъм се изчерпват рано, отколкото предполагаме и ако човек иска да върви напред, ще

трябва да си създаде нов организъм — с друг срок на живот и други възможности... Тя беше съгласна с мен. Но тогава аз бях предишният Ант.“

„Три минути преди да започне Опитът, ще трябва да превключа системата за Висш контрол само на енергетичната обвивка. Освен това е важно през цялото време да се контролира температурата в участъка Делта-7...“

— Ще отидем ли днес към морето? — запита жената, очаквайки със свито сърце какво ще ѝ отговори той. Предишният Ант много обичаше морето.

— Прекрасно си го намислила — отвърна сихомът. — Аз ще те нося на ръце. Помниш ли, в Капри ти искаше да те нося в морето?

За първи път през тези два дена, откакто узна истината, ѝ стана по-леко, сякаш всичко страшно беше вече отминало. И тя се пошегува:

— Ще ни понесеш ли и трите, и трите твои жени? До самото синьо море?

— Разбира се — каза той. — Ще полетим по-бързо от гравилета.

— А знаеш ли колко тежко трите? — продължи Ксана, като мислеше, че той се шегува.

— Във всеки случай, по-малко от хиляда тона...

— И ти можеш да носиш хиляда тона...

— Да. И повече — отвърна сихомът и тя разбра, че той не се шегува.

Ксана млъкна и неволно се отдръпна. Той пак беше станал чужд.

Прозвуча мелодичен звън.

„Вита“ — помисли си сихомът и радостно се усмихна.

— Влез, ако не си Бармалей! — извика той, като закри лице с ръце, разперил пръсти.

— Татенце! Татенце! Ти пак със старите шеги! Но аз вече не съм на три години — заподскача Вита и му се закани с пръст.

Сихомът чу гласа на майка си:

— Добро утро, деца!

Тя влезе с енергичната си младежка походка и Ксана изпитателно я загледа: „Нима тя не се е замислила нито веднъж какво е останало в това същество от сина ѝ? Нима на нея ѝ е по-леко, отколкото на мен?“

— Мамо — каза сихомът, — с Ксана решихме днес четиримата да отлетим за морето.

— Ура! — завика Вита и го прегърна с две ръце за врата. Очите ѝ блестяха от възторг. — И ти ще ни понесеш, както тогава мен? Нали?

— А ти ще бъдеш ли послушна? — запита я сихомът.

— Няма.

— Вината ти се намалява предварително наполовина за честността — тържествено каза сихомът и усети ръката на Ксана на рамото си.

— Стига, Ант. Държиш се като дете...

7

Изминаха два дена...

— Време е да тръгвам.

„Какво да им кажа?“ — мислеше си сихомът, като избягваше да гледа майка си.

По небето се носеха гривести облаци.

— Ще се върнеш ли скоро? — попита Вита.

Никой не се усмихна.

— Да. — Добави: — Честна мъжка дума.

„Какво да кажа на мама? На нея ѝ е най-тежко...“

Нищо не можа да измисли.

— Довиждане, сине. Желая ти успех във всичко.

Гласът ѝ беше спокоен и думата „син“ звучеше естествено. Той разбра: майка му го бе приела такъв, какъвто бе и не се измъчваше от мисълта какво е останало в него от онзи, когото бе родила. Майка му не би могла да проумее превъплъщението му само с помощта на логиката, не би ѝ помогнала и ерудицията ѝ, макар че не беше назадничава жена. Какво ли ѝ е помогнало? „Навярно майчината мъдрост“ — помисли си той.

— Довиждане — каза сихомът, като прегърна трите и вече си представяше как ще литне право нагоре, ще пробие облаците и ще полети през синевата.

— Бъди предпазлив, Ант — плахо го помоли Ксана. — Прекалено самонадеян си...

Не се доизказа. И тази недоизказана дума увисна помежду им като камък, който всеки миг щеше лошо да удари някого...

„Ксана се бои за мене, както тогава. Тя дори забрави, че съм станал неуязвим. Значи и за нея аз съм предишният Ант...“

„Смърт... Някога ние така бяхме свикнали с нея, че ни се струваше неотделима от хората. Но ние се борихме с нея. Научихме се да записваме гласовете на магнитни ленти, да запазваме образа на фотографии, създадохме паметта на човечеството в книгите и филмите. Памет, която вече не може да умре. Ние се научихме какво в нас е главното и кое трябва да опазим от смъртта...“

Ант се усмихна, сякаш бе уловил думата-камък и я бе захвърлил надалеч. Той каза:

— Дори отново да загина, аз пак ще се върна...

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
12/1967 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.